

Delft, 30 januari 2008

Betreft: Zienswijze op het ontwerp
Regionaal Structuurplan Haaglanden
2020

Dagelijks Bestuur Stadsgewest Haaglanden
Postbus 66
2501 CB Den Haag

Geacht college,

Het ontwerp voor een nieuw regionaal structuurplan voor Haaglanden is een onheilspellend stuk. De bewoners van het gebied wordt verdere verdichting van de steden in het vooruitzicht gesteld. Die verdichting, vooral op basis van de eeuwige drang om meer inwoners naar het gebied te trekken, het "bouwen, bouwen en bouwen" dus, moet de Haaglandse bijdrage zijn om als Randstad de concurrentie met de andere economische centra in Europa beter aan te kunnen. Dat dit verband er zou zijn, wordt veiligheidshalve niet toegelicht.

Het stuk pretendeert daarbij een "groen" alibi te hebben, want het weinige dat er vooral de laatste 15 jaar van het open landschap is overgebleven, ongeveer 1/3 van het gebied, vormt de groene schakels die de kwaliteit van de leefomgeving en de natuur voor die immer toenemende bevolking moet veiligstellen - waarbij overigens deze groene ambities geheel en al boterzacht zijn.

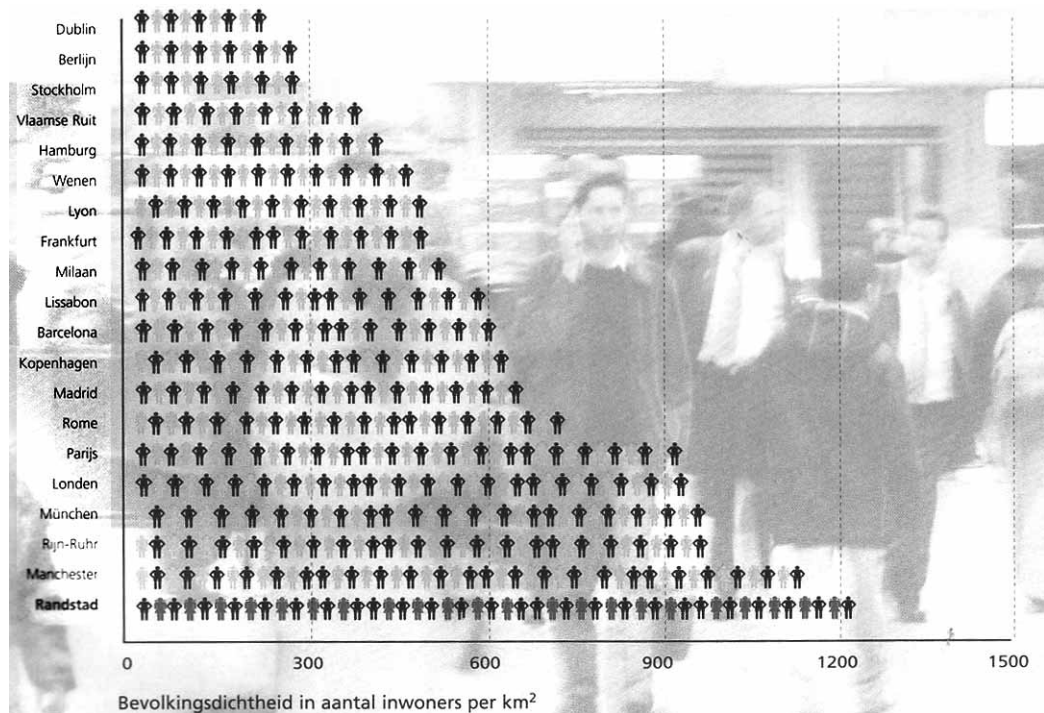
Om het groen verder uit de Haaglandse steden te verdrijven gaan de regionale bestuurders zelfs zover dat, ook voor de vermogende leden van de gemeenschap, het wonen in (middeldure en dure) appartementen wordt aanbevolen; een onvervalst maakbaarheidsgehoof sprekt hier uit. En waar de verdichting dan toch tot leefomgevingsproblemen leidt, daar stelt het stadsgewestelijk bestuur innovatieve oplossingen in het vooruitzicht.

Het regionaal structuurplan Haaglanden heeft daarmee ongeveer de kwaliteit van een gemiddelde reclamefolder.

De internationale concurrentie, de demografie en de woningvraag

- Men kan zich afvragen wat het opeenhopen van zoveel mogelijk inwoners in het Haaglandse gebied voor een verband heeft met de (economische) concurrentie met de andere economische centra in Europa. Wie de grafiek van de bevolkingsdichtheden (overgenomen uit Bedrijvig Beleid van juni 2007, zie volgende bladzijde) in zich opneemt moet wel tot de conclusie komen dat het stadsgewest hier een brand wil blussen met olie: de bevolkingsdichtheid is al het hoogste van die regio's.

- De woningvraag waarvan in het ontwerp RSP wordt uitgegaan, leunt vooral op de recente bouwprogramma's van de gemeenten in het stadsgewest. Niet alleen zitten in deze cijfers tal van dubbeltellingen - de gemeenten kunnen het nu eenmaal niet laten met elkaar te concurreren bij het aantrekken van belastingbetalers - maar men gaat bij cijfers over de woningvraag steeds voorbij aan de vraag of het ook *koopkrachtige* vraag betreft. Ook het aantal doorstromers wordt systematisch overschat, niet omdat men gelooft dat doorstroming een kwantitatief belangrijke factor is (men weet wel beter), maar omdat het de bouwprogramma's lekker opblaast. Dan kunnen de grondbedrijven er trots mee voor de dag komen. De Haagse structuurvisie (die in het stadsgewestelijk plan geheel wordt gehonoreerd) is er eigenlijk heel openhartig over: "Door uit te gaan van 515.000 (10% groei t.o.v. nu, red.) inwoners in 2020, kan voor de volgende generaties Hagenaars het minimaal noodzakelijke draagvlak voor blijvend investeren in de stad worden gewaarborgd". Op basis van dezelfde soort economie van de koude grond denken de gemeentebestuurders van Delft dat er 102.000 inwoners nodig zijn. Vreemd dat zulke vitaliteitsberekeningen altijd hoger uitkomen.

- De opmerkingen over de woningbouwlocatie Westergouwe in de Zuidplaspolder (Gouda) die de Haaglandse woningmarkt zou kunnen hinderen, (“voor de Zuidplaspolder is in ieder geval tot 2020 geen grootschalige woningbouw gewenst”) duiden nog maar eens extra op het opportunisme in de Haaglandse agenda.

- Het is opvallend dat wat de demografische en economische scenario's betreft geen aansluiting is gezocht bij die van het Milieu- en natuurplanbureau (Ruimtelijke beelden voor Zuid-Holland), opgesteld op verzoek van de provincie als achtergrondmateriaal voor het provinciale Beleidsplan Groen, Water en Milieu. Door expliciet een van die vier scenario's te kiezen, had het stadsgewest veel meer openheid gegeven in het wezen van de keuzen, die nu slechts impliciet over het voetlicht komen. Dan was duidelijk gemaakt dat men kiest voor maximale groei en minimale duurzaamheid.

- De demografische ontwikkelingen in deze regio geven voor de gezwollen woningbouwprognoses niet de minste aanleiding. De bevolking van Zuid-Holland neemt niet of nauwelijks meer toe tot 2020, en neemt daarna beslist af. Sinds 2003 is er een negatief migratiesaldo met het buitenland. En na 2020 is er krimp, hoezeer het RSP er op speculeert dat dat met immigratie voorkomen kan worden (we zien het stadsgewest nog wel eens met een fokpremie komen!). Waar het ontwerp RSP bij de problemen die “mogelijkerwijs” door de stedelijke verdichting ontstaan op het vlak van de leefomgevingskwaliteit (kwaliteit lucht, wijkgroen, speelgelegenheid etc) vage innovatieve oplossingen in het vooruitzicht stelt, worden t.a.v. onontkoombare bevolgingskrimp de innovatieve antwoorden op de maatschappelijke vraagstukken die daarmee verband houden in volle omvang buiten het plan gehouden. De vraag van het NIROV was in 2006: “who's afraid of krimp?”. Het antwoord luidt: het stadsgewest Haaglanden. Daar wil men doorgroeien. Tot in de eeuwigheid.

- De potentiële Nederlandse beroepsbevolking (de bevolking van 15-64 jaar) gaat veel eerder krimpen dan de totale bevolking. Structurele krimp van de potentiële beroepsbevolking treedt nu al op in 3 van de 12 provincies en in 13 van de 40 Corop-regio's. Nederland als geheel volgt in 2011, dus over slechts 3 jaar. De nog resterende groei is zeer gering (0,6%), evenveel als het totaal van de afgelopen vijf jaar.

Na 2011 als de naoorlogse geboortegolf de 65 jaar gaat passeren, zal de potentiële beroepsbevolking (de bevolking van 15-64 jaar) in Zuid-Holland naar verwachting niet of nauwelijks meer groeien, zelfs niet met het veronderstelde inkomend migratiesaldo..

- Zoals het Ruimtelijk Planbureau een jaar geleden al eens schreef, de bevolkingsgroei zit de gemeentebestuurders in de genen. Wij zouden overigens eerder zeggen: zij hebben hun gemeentebegrotingen met Vinex- en ISV-gelden en grondexploitaties afhankelijk gemaakt van

een constante bouwstroom en kunnen niet meer zonder. Het “bouwen, bouwen en nog eens bouwen” dat uit de kelen van gemeentebestuurders opkwelt, is dan ook eerder een verlangen van de gemeentelijke penningmeesters dan ingegeven door zorg voor de goede huisvesting van de burgers in de regio.

- Als we ons even toespitsen op de bouwprogramma's van Den Haag en de “ambitie” om Den Haag door te laten groeien naar 515.000 inwoners (een toename van liefst 10%), dan kan men zich afvragen waar men die inwoners vandaan wil halen. Uit andere, in menig opzicht aantrekkelijker delen van Nederland (de landschapsarchitect Adriaan Geuze heeft hier een aannemelijke theorie over die we u al eens eerder onder de aandacht brachten: “zou de verrommeling van dit deel van de zuidvleugel misschien niet alleen gevolg, maar vooral ook oorzaak zijn van het gebrek aan economische dynamiek in vergelijking met andere delen van de randstad?)" Uit het buitenland, waarmee Zuid-Holland nu al een negatief migratieoverschot heeft (Zuid-Holland in vogelvlucht, 2006)? En meer nog: waarom wil men de schaarse ruimte nog schaarser maken? In verkiezingsprogramma's van politieke partijen vindt men deze rare ambities in het geheel niet, daar paait men de burger met beloften van een veilige en groene omgeving. De bouwstroom is kennelijk iets dat zich buiten het democratische proces afspeelt.

We moeten oppassen dat de bewoners er niet voor de gemeente zijn. De gemeenten zijn er voor de bewoners. Uitgebreide documentatie over deze scheefgroei van de bouwprogramma's vindt men o.a. in NRC-Handelsblad van 17 november 2007, onder de subtitel: “Gemeenten en projectontwikkelaars bouwen woningen waar de consument niet om vraagt”. Het stadsgewest gaat daar falikant tegenin en is zelfs van plan een progaganda-offensief in te zetten om de burger de genoegens te doen inzien van gestapeld wonen. Imagoverbetering (p. 124), het stadsgewest dat de burgers wil verleiden (p. 122 deel B): toe maar!

Landschap en groen

Dat wij in het eerste deel wat uitvoerig hebben stilgestaan bij de bevolkingsprognoses en woningvraag houdt vanzelfsprekend verband met de druk die van de bouwprogramma's op de groene ruimte uitgaat.

Het is verheugend dat het stadsgewest voortaan de grotere interstedelijke ruimten “stevig” (een term die nogal eens valt) wil beschermen en verbeteren. “Het regionale groen in Haaglanden is een te belangrijk onderdeel van ons vestigingsklimaat en onze kwaliteit van leven om er woningen in te bouwen.” (p. 68, deel B). De vreugde over deze inzet wordt in niet geringe mate getemperd door het offer dat men in het binnenstedelijk groen daarvoor zou willen brengen. Dat offer is voor ons onacceptabel, en bovendien ook in strijd met eisen van omvang en kwaliteit van groen binnen de bebouwde kom die in regeringsbeleid (nota Ruimte, beleidskader ISV) is vastgelegd. Het is bovendien in strijd met de stadsgewestelijke ambities die er toch t.a.v. “groenstedelijk wonen” blijven staan en de leefbaarheidsambitie: “Een aantrekkelijke en gezonde woon- en leefomgeving is gebaat bij een schone, stille en veilige omgeving: kwaliteit van lucht, water en bodem, beperking van hinder door geluid, geur of licht en beperken van risico's door opslag of transport van gevaarlijke stoffen” (p. 18, deel A).

Er is een bovengrens aan de stedelijke verdichting, niet alleen vanuit gezondheidsoverwegingen en leefomgevingskwaliteit, maar ook vanwege de extra mobiliteit en afwentelingseffecten die zich in te dicht bewoonde stadsdelen voordoen. De Raad voor het Landelijk Gebied veegt in zijn advies “Recht op Groen” (juni 2005) terecht de vloer aan met de versimpelde opvattingen die bij veel stadsbestuurders over de compacte stad bestaan. De “stevige” bescherming van de Haaglandse groene landschappen is verder des te opmerkelijker omdat juist het Haaglandse gebied de afgelopen 15 jaar is geteisterd door een ongebreidelde verstedelijking (spreekwoordelijk gemaakt door Adriaan Geuze), waarbij niet alleen meer is gebouwd dan in de Vierde Nota is voorzien, maar waarbij ook lokaties tot ontwikkeling zijn gebracht die niet waren voorzien in de Vierde Nota en die onevenredige landschapsschade hebben veroorzaakt. We denken daarbij aan Pijnacker-Zuid, de Bras (zuidkant Ypenburg), Emerald, glastuinbouw ten noorden van het N470-tracé, Leidseveen e.a. Wij zijn geneigd om op onze kippen te passen als de Haaglandse vos de passie preekt. Wij zijn er bovendien door gealarmeerd dat het stadsgewest, alle stevigheid van de landschapsbescherming ten spijt, kiest voor het doortrekken van de A4 door Midden-Delfland.

Beheer

De passage “waarin zorgvuldig ingericht groen zowel binnen als buiten de stad goed toegankelijk is.” spreekt ons als karakterisering van een “groene regio met allure” niet zonder reserve aan. ‘Zorgvuldig ingericht’ is doorgaans een bij gemeentelijke beheerders, hoveniers en

intergemeentelijke beheersorganisaties hetzelfde als cultureel vertrouwd groen. Het beheer, zeker voor de grotere eenheden, dient de zelfregulerende mogelijkheden van de natuur te ondersteunen.

Dit geldt ook zeer in het bijzonder voor water en watergerelateerde terreinen, waar recreatieve en ecologische ambities tevens moeten resulteren in het voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water, niet pas in 2030, zoals in deel A staat, maar in 2015.

.Als bedreigingen van de Nederlandse natuur worden doorgaans vermeting, verdroging, verzuring en versnippering genoemd. Ten onrechte wordt traditioneel groenbeheer steeds in dit rijtje vergeten

Bedrijventerreinen en glas

Bedrijventerreinen kunnen behalve gerevitaliseerd ook gediversifieerd worden. De afstotende zeeën van rare dozen zouden kunnen worden verlevendigd door dubbel grondgebruik.

Daarbij moet binnen Haaglanden vooral gedacht worden aan glastuinbouw op daken. Deze ontwikkeling kan gemakkelijk gestimuleerd worden door een plafond te stellen aan de som van het glastuinbouwareaal (au fond nu al een verzameling volkomen natuurvrije bedrijventerreinen) en "gewone" bedrijventerreinen. De ontwikkeling van de glastuinbouwsector biedt hier ook alleszins kansen voor; het areaal krimpt en voor gegarandeerde ruimte voor compensatie van verlies aan glasbestemmingen is dan ook geen enkele reden.

Wij wijzen tenslotte graag op een bevinding van het Ruimtelijk Planbureau:

“ • Op het gebied van de bedrijventerreinen leidt concurrentie tussen gemeenten tot een overaanbod aan areaal en daardoor tot te lage grondprijzen. Om marktpartijen winstgevend te kunnen laten opereren op het gebied van bedrijventerreinen is het noodzakelijk de bouwgrond voor bedrijven te beperken.

• • Het ruimtelijk beleid is in toenemende mate in het teken komen te staan van economische groei en welvaartsbevordering. Welvaart is echter te veel gelijkgesteld met investeringen in de infrastructuur. Die blikvernauwing verhindert het maken van goede ruimtelijke afwegingen. ”

Vertrouwend u van dienst te zijn geweest, tekent.

Met vriendelijke groeten,

L.C. van Doorn